

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 9. července 2020 ve věci č. 41701/16 – *Y. T. proti Bulharsku*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal porušení článku 8 Úmluvy v důsledku odmítnutí žádosti stěžovatele o soudní uznání změny pohlaví, a to v situaci, kdy toto uznání bylo podmínkou pro dokončení procesu chirurgické změny pohlaví, kterou si stěžovatel přál, a kdy zároveň soudy svůj postup náležitě a dostatečně neodůvodnily.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl po narození zapsán do matriky jako osoba ženského pohlaví. Během dospívání se nicméně začal identifikovat jako muž a vystupovat tak i vůči okolí. Od roku 2008 žije ve společné domácnosti se ženou; v roce 2010 se jim v rámci umělého oplodnění narodilo dítě, ve vztahu k němuž vystupuje stěžovatel v roli otce. Dle lékařského posudku z roku 2014 lze stěžovatele hodnotit jako transsexuála s trvalou identifikací s mužským pohlavím. Ve stejném roce podstoupil stěžovatel z vlastní iniciativy první část chirurgické změny pohlavních orgánů. Na další fázi lékařských zákroků, směřující k dokončení této chirurgické změny, potřeboval stěžovatel soudní uznání změny pohlaví. Vnitrostátní soudy jeho žádost meritorně přezkoumaly a zamítly.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že odmítnutím soudního uznání změny pohlaví došlo u něj k porušení práva na respektování soukromého života, zaručeného článkem 8 Úmluvy.

Soud připomněl, že právo na respektování soukromého života zahrnuje i oblast identifikace v rámci pohlaví; u transgender osob to platí bez ohledu na to, zda si přejí podstoupit lékařské zákroky směřující ke změně pohlaví (*A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, rozsudek ze dne 6. dubna 2017 ve věci č. 79885/12 a dvou dalších, § 92–94). Ve své dosavadní judikatuře posuzoval Soud nepovolení úřední změny pohlaví na poli pozitivních závazků státu plynoucích z článku 8 (např. *Hämäläinen proti Finsku*, č. 37359/09, rozsudek velkého senátu ze dne 16. července 2014, § 62–64), přičemž v této oblasti náleží státu pouze omezený prostor pro uvážení (tamtéž, § 67). V projednávané věci tedy dle Soudu stěžejní otázka zní, zda žalovaný stát ve vztahu ke stěžovateli dostal svému pozitivnímu závazku a nastolil spravedlivou rovnováhu mezi obecným a soukromým zájmem.

Soud v této souvislosti předně uvedl, že byť dle bulharského práva neexistuje zvláštní řízení za účelem úřední změny pohlaví, lze pro tento účel využít obecné řízení týkající se změn osobních údajů zapsaných v matrice. Z vnitrostátní judikatury plyne, že naprostou většinou žádostí o úřední změnu pohlaví vznesených v rámci uvedeného obecného řízení se soudy zabývají co do obsahu. Dle Soudu tedy bulharská právní úprava stěžovateli umožňovala, aby zahájil meritorní přezkum své žádosti o změnu pohlaví.

Soud dále upozornil na to, že bez získání soudního uznání změny pohlaví se stěžovatel nemohl podrobit úplné chirurgické změně pohlaví; tuto změnu si přitom přál, protože chtěl docílit souladu mezi svým fyzickým vzhledem a pohlavím, s nímž se identifikuje. Na rozdíl od výše zmíněné věci *A. P., Garçon a Nicot* tu tedy stěžovatel nenamítá, že by byl nucen podstoupit zdravotní zákrok proti své vůli, a není zde tudíž ve hře zásah do tělesné integrity stěžovatele v rozporu s článkem 8 Úmluvy.

V dalším kroku se Soud zaměřil na to, jak vnitrostátní soudy odůvodnily nevyhovění stěžovatelově žádosti o uznání změny pohlaví. Byť na základě lékařské zprávy a informací týkajících se stěžovatelova života shledaly, že se skutečně jedná o transsexuála, odmítly dát souhlas ke změně jeho matrikového údaje o pohlaví. Soud připomněl, že u žádostí o právní změnu identity mohou státy zavést důkladné

řízení, jehož účelem je zejména ověřit motivaci žadatele (*A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, cit. výše, § 142). V projednávané věci vnitrostátní soudy založily svá rozhodnutí na třech hlavních argumentech. Zaprvé, uvedly, že změna pohlaví není možná, pokud daná osoba vykazuje při narození fyziologické znaky opačného pohlaví. Zadruhé, na uznání změny pohlaví dle jejich názoru nestačí pouhé přání osoby. A zatřetí, vnitrostátní právo v každém případě nestanovuje kritéria pro umožnění úřední změny pohlaví. Odvolací soud v této souvislosti výslovně zmínil skutečnost, že některé bulharské soudy v posledních letech změnu pohlaví umožnily, ale zároveň dodal, že se touto judikaturou necítí být vázán. Vnitrostátní soudy tu tedy dospěly k závěru, že byt se stěžovatel již dlouhou dobu považuje za muže a zahájil i proces chirurgické změny pohlaví, veřejný zájem vyžaduje, aby nedošlo k právnímu uznání této změny. Soudy přitom nijak nekonkretizovaly povahu zmíněného veřejného zájmu ani neprovedly vyvažování tohoto zájmu s právem stěžovatele na uznání svojí sexuální identity. Dle Soudu tedy není zřejmé, jaké důvody veřejného zájmu vedly v projednávané věci k zamítnutí stěžovatelovy žádosti. Zároveň byl stěžovatel v důsledku postupu vnitrostátních orgánů uvržen na dlouhou dobu do náročné situace, která u něj vzbuzovala pocity zranitelnosti, ponížení a úzkosti (srov. *Christine Goodwin proti Spojenému království*, č. 28957/95, rozsudek velkého senátu ze dne 11. července 2002, § 77–78). Ve světle uvedeného Soud dospěl k závěru, že odmítnutím uznání změny pohlaví, aniž přitom příslušné soudy svůj postup náležitě a dostatečně odůvodnily a aniž vysvětlily, proč v jiných řízeních takový souhlas udělen byl, došlo k neoprávněnému zásahu do práva stěžovatele na respektování soukromého života, a tím i k porušení článku 8 Úmluvy.